

Ünite 8: Turizm Türleri ve Sınıflandırması

Giriş

Turizm olgusunun net olarak anlaşılabilmesi için temel kavramlara ek olarak turizm türleri ve sınıflandırılmasının ele alınmasında fayda bulunmaktadır.

Turizm Türleri ve Sınıflandırılmasının Önemi

Turizm türleri sınıflandırılırken, **taksonomi** çerçevesinde bir yaklaşım güdülmesi hem konuya bilimsel olarak yaklaşılmasını sağlayacak hem de konunun daha sağlıklı analiz edilmesine olanak tanıyacaktır.

Taksonomi; organizmalar, varlıklar ve/veya şeyler arasındaki genel benzerliği belirli prensipler ve kurallar bütünlüğü çerçevesinde hiyerarşik bir şekilde ifade eden sınıflandırmadır. Turizm türlerinin taksonomisi, turizm türlerinin benzerliklerine göre hiyerarşik bir şekilde sınıflandırılmasıdır.

Küme analizi ile yapılmış olan en sağlıklı yaklaşımlardan biri olan sınıflandırmayı McKercher (2016) yapmıştır. Bu yaklaşımdan hareketle turizm türleri beş ana başlık altında gruplandırılarak kategorize edilebilir. bunlar “*eğlence ile ilişkisine göre turizm türleri*”, “*doğa ile ilişkisine göre turizm türleri*”, “*kişisel arayışlara göre turizm türleri*”, “*oluşumlarına göre turizm türleri*” ve “*iş ile ilişkisine göre turizm türleri*”dir.

Doğa İlişkisine Göre Turizm Türleri

Doğa ile ilişkisine göre turizm kategorileri; mevsimine, gidilen yere, avlanma tipine, macera tipine ve ekosistem ile ilişkisine göre turizm türleri olmak üzere aşağıda detaylı olarak ele alınmaktadır.

Mevsimine Göre Turizm Türleri

Kış turizmi turistlerin soğuk iklimlerde boş zamanlarını değerlendirmek için gerçekleştirdikleri ve genel olarak rekreatif etkinlikleri kapsayan bir turizm türüdür. Kış mevsiminde yapılan en önemli turizm türleri arasında *kayak turizmi* ilk sırayı almaktadır.

Yaz turizmi sıcak iklimlerde gerçekleştirilen boş zaman ve rekreasyon etkinliklerini içerir. Yaz turizmi, *deniz turizmi* ile de ilişkilidir. Özellikle soğuk iklimlerde yaşayanlar yaz turizmine ilgi göstermektedir. Ülkemizdeki birçok konaklama tesisi, resort otel olarak sayfiye merkezlerinde toplanmıştır. Ülkemizin kış turizmi potansiyeli yüksek olmakla birlikte, yaz turizmine yönelik faaliyetlerden daha fazla yararlandığı bir gerçektir.

Gidilen Yere Göre Turizm Türleri

Dağ turizmi; millî parklar, yaylalar, ormanlar veya dağlık alanlar gibi kentsel olmayan alanlarda gerçekleştirilen odağında yürüyüş, tırmanma, kamp yapma veya doğa gezileri bulunan turizm türüdür.

Ülkemize dağ yürüyüşleri ve tırmanışları için Kaçkarlara ve Ağrı Dağı'na gelen birçok turist bulunmaktadır. Deniz turizmi zaman zaman *sahil* ve *plaj turizmi* olarak da anılmaktadır. Sahiller tatilin önemli bir unsuru olarak önemli bir turizm çekiciliği yaratmaktadır. *Deniz turizmi;*

su sporları, tekne gezintisi ve benzeri çeşitli aktiviteleri ve buna bağlı ağırlama hizmetlerini içermektedir. Deniz turizmi ile doğrudan ilintili iki turizm türü daha bulunmaktadır. Bunlardan biri *kruvaziyer turizm*, diğeri ise *yat turizmi*dir.

Avlanma Tipine Göre Turizm Türleri

En önemli av turizmi etkinlikleri içinde safariler, sürekli avları ve olta ile balık tutma ele alınabilir. Dünyada avcılık ile ilgili aklı gelen ilk turizm faaliyeti genellikle safari olmaktadır.

Macera Tipine Göre Turizm Türleri

Macera tiplerine göre gerçekleştirilen turizm faaliyetlerini de kendi içlerinde havada, karada ve suda gerçekleştirilen macera turizmi faaliyetleri olarak üçe ayırmak mümkündür. Havada gerçekleştirilen kategorisinde *yamaç paraşütü* ve *bangi atlama* (bungee jumping) turizmi yer almakta ve her birine yönelik turlar düzenlenebilmektedir. Karada gerçekleştirilen macera turizmi türlerinde ise *mağara* ve *kaya tırmanışı turizmi* ele alınabilir. Suda gerçekleştirilen macera turizmi türleri arasında tüplü ve tüpsüz dalış, rafting ve kano yer almaktadır.

Macera turizmi bazı durumlarda *tehlike turizmi* olarak ele alınabilmektedir. Bazı bilim insanları *macera turizmi* ve *ekoturizm* gibi turizm türlerini *alternatif turizm* başlığında ele alabilmektedir. *Alternatif turizm* var olan ve büyük hacim kaplayan kitle turizmi gibi klasik turizm türlerine karşı ortaya konulan, özgün yapılarıyla farklılaşan turizm türlerini ifade etmektedir.

Ekosistem ile İlişkisine Göre Turizm Türleri

Ekoturizm çevreyi ve ekosistemleri korumaya yönelik ve genellikle bilinçli turistler tarafından kitle turizmine karşı ve alternatif olarak gerçekleştirilen bir turizm türüdür.

Ekoturizm; egzotik ve genellikle tehdit altındaki doğal ortamlara; fauna, flora ve kültürel mirası korumak ve bu ortamları deneyimlemek amacıyla yapılan seyahatleri içeren turizm türüdür

Ekoturizm bazen *sürdürülebilir turizm* olarak ifade edilmekle birlikte iki kavram birbirlerinden farklıdır. UNWTO (2020a) sürdürülebilir turizmi görece ekoturizme benzer olarak tanımlamıştır. **Sürdürülebilir turizm**, mevcut ve gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini tam olarak hesaba katan, ziyaretçilerin, endüstrinin, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarına hitap eden turizmdir.

Eğlence İle İlişkisine Göre Turizm Türleri

Eğlence ile ilişkisine göre turizm kategorileri; yiyecek-İçecek ile ilgili, boş zaman ve spor ile ilgili, kişisel etkinliklerle ilgili, çekim merkezi ile ilişkisine göre ve haz ile ilişkisine göre turizm türleri olmak üzere ifade edilebilir.

Yiyecek-İçecek ile Göre Turizm Türleri

Yiyecek ve içecek turizmini kendi içinde mutfak ve yemek veya *gastronomi turizmi* ile içki turizmi olarak ikiye

Ünite 8: Turizm Türleri ve Sınıflandırması

ayırarak mümkündür. *Mutfak turizmi ve yemek turizmi*, yeni tatları keşfetmeyi ve mutfak zanaatlarını seven yemek meraklıları için yapılan turizm türüdür. Bu turizm türü gurme ve gastronomi turizmini de kapsamaktadır.

Bu kategoride ayrıca tarım turizmi de ele alınabilir. *Tarım turizmi* veya *agro turizm* genel olarak çiftliklerde gerçekleştirilmektedir. Ziyaretçilere kırsal yaşamı deneyimleme, yerel orijinal yemekleri tatma ve çeşitli tarım işlerine aşina olma fırsatı vermektedir. Yine farklı yaklaşımlar çerçevesinde, tarım turizmi *kırsal turizm* içinde veya gidilen yere göre yapılan turizm türleri içinde ele alınabilmektedir.

Boş Zaman ve Spor ile İlgili Turizm Türleri

Boş zaman turizmi içinde **alışveriş turizmi**, şehir ve köy turizmi, *ikincil konutlara yönelik tatil turizmi*, *fotoğraf turizmi* ve diğer hobilere yönelik alt turizm türleri yer almaktadır.

Spor turizmi aktif veya pasif katılım ile gerçekleştirilmektedir. *Spor turizmi* profesyonel olmamak kaydıyla aktif olarak yapılan yoga, golf, tenis, bisiklet ve sörf gibi turizm türlerini kapsamaktadır. Pasif olarak yapılan spor turizmi içinde ise spor müsabakalarının stadyumlarda ve benzeri yerlerde seyredilmesine, ünlü spor takımlarının çalışmalarının izlenmesine yönelik turlar yer almaktadır.

Kişisel Etkinliklere Göre Turizm Türleri

Bu kategoriyi kişisel etkinliklere yönelik turizm türleri oluşturmaktadır. Bunlar içinde balayı turizmi, düğün turizmi, akraba ziyaretleri, mezunlara yönelik tur organizasyonları ve arkadaş gruplarına yönelik gerçekleştirilen özel tatil ve geziler yer almaktadır. Bu kapsamda ele alınabilecek en önemli iki turizm türü düğün ve balayı turizmidir.

Bu başlık altında ayrıca bireylerin etkinlik tercihlerine göre turizm türlerini seçmeleri mümkündür. Bu kapsamda bireysel turizm, grup turizmi ve **kitle turizmi** değerlendirilebilir.

Haz ile İlişisine Göre Turizm Türleri

Haz turizmi içinde yer alan bazı önemli turizm türleri içinde zindelik (wellness) **kaplıca (spa) ve masaj turizmi** yer almaktadır. Sağlık turizminin bir kolu olarak da değerlendirilebilmektedir.

Haz ile ilgili bir diğer alt turizm grubunu *gece hayatı turizmi* oluşturmaktadır. Gece hayatı turizmi gece kulüpleri, disko vb. yerlerde şov, konser, gösteri, eğlence gibi etkinlikleri içeren bir turizm türüdür.

Çekim Merkezi ile İlişisine Göre Turizm Türleri

Çekim merkezleri kendi içinde iki alt grupta kumar (Casino) turizmi ve temalı park turizminden oluşmaktadır. *Kumar turizmi* içinde talih oyunlarına yönelik veya spor müsabakalarındaki tahminlere yönelik sunulan hizmetler de bulunmaktadır. Eğlence parklarına yönelik turizme lunapark hız trenleri (Roller Coaster, Six Flags) ve temalı

parklara yönelik turizme ise içinde çok sayıda balık türünün bulunduğu akvaryumlara düzenlenen turlar örnek verilebilir.

Kişisel Arayışlara Göre Turizm Türleri

Kişisel beklentilerin ve arayışların farklılığı ve çeşitliliği, bu kategorinin tekrar alt kategorilerinin oluşturulmasını beraberinde getirmektedir. Kişisel arayışlara göre turizm kategorileri; geçmiş ile ilgili, inanç ile ilgili, sağlık ile ilgili ve eğitim-yaş ile ilgili turizm türleri olarak kategorilere ayrılabilir.

Geçmiş ile İlgili Turizm Türleri

Gen veya soy turizmi, hatıra veya nostalji turizmi ile **karanlık (dark) turizm** veya **hüzün turizmi** geçmişe yönelik turizm faaliyetleri arasında yer almaktadır.

Gen veya soy turizmi bir kişinin soy ağacının izini sürerek, soyunun veya atalarının yaşadıkları yerleri keşfetmesi ve bu süreci deneyimlemesini içeren turizm türüdür.

Turistlerin hafızası, bir turistik destinasyonun seçiminde önemli bir faktördür. Kişisel anılarla ilişkili seyahatleri kapsayan hatıra turizmi, yalnızca mutlu anılarla ilişkili yerlerin yeniden ziyaret edilmesini değil, aynı zamanda iyileşme arayışı ve amacıyla kişisel travma ve ıstırap çekilen yerleri ziyareti de içine almaktadır. **Karanlık turizm** veya **hüzün (yas) turizmi** ölüm veya trajedi ile ilişkilendirilen turizm türüdür.

İnanç ile İlgili Turizm Türleri

İnanç turizmi kutsal yerlere yönelik insanların inançlarından dolayı yaptıkları ziyaret ve seyahatleri içeren turizm türüdür. En önemli kutsal ziyaret merkezleri arasında Mekke, Medine, İstanbul, Vatikan, Kudüs ve Selçuk yer almaktadır.

Sağlık ile İlgili Turizm Türleri

Sağlık turizmi olarak ele alınabilen bu alan kendisiyle doğrudan ilgili **medikal turizm** ve termal turizm türlerini içinde barındırmaktadır.

Medikal turizm kişilerin cerrahi bir operasyon geçirmek ve buna müteakiben tıbbi tedavi almak amacıyla başka bir yere yaptıkları seyahati içeren turizm türüdür.

Termal turizm esas olarak mineral veya termal havuzlarda, buhar odaları ve saunalarda su bazlı tedavileri kullanarak bedenin dinlenmesine, iyileşmesine ve gevşemesine odaklanan turizm türüdür.

Boş zaman faaliyeti olarak turizmin insanların sağlığında olumlu bir etki yaptığı bilinmektedir. Bu nedenle sosyal devletler ülke vatandaşlarının turizmden faydalanmalarını teşvik etmekte, buna da **sosyal turizm** denilmektedir. Bu kapsamda işçi, memur ve benzeri gruplara yönelik inşa edilmiş olan sosyal dinlenme tesisleri ve kamplarda gerektiğinde kredi teşvikleriyle yapılan tatiller, sosyal turizme örnek oluşturmaktadır. Öte yandan teşvike ihtiyaç duymayan varlıklı kesimler için **lüks turizm** alternatifi

Ünite 8: Turizm Türleri ve Sınıflandırması

bulunmaktadır. Sağlıkla ilgili olabilecek bir diğer turizm türü ise **ulaşılabilir (erişilebilir) turizmdir**.

Ulaşılabilir turizm, engelli veya kısıtı bulunan turistlerin turizm faaliyetlerinden herkes gibi eşit düzeyde yararlanabilmesi için turistik yerlerin engellilerin gereksinimlerine göre tasarlanması, inşa edilmesi ve turistik hizmetin verilmesini içeren bir turizm türüdür.

Eğitim ve Yaş ile İlgili Turizm Türleri

Normal şartlarda eğitim amaçlı yer değiştiren kişiler ve öğrenciler turist sayılmamaktadır. Bununla birlikte sadece eğitim amaçlı olmayıp kültürel bir deneyim elde etme veya turistik amacı içinde bulunduran karma eğitim turları da gerçekleştirilmektedir. Eğitim turizmi içinde **dil eğitimi turizmi** ayrı bir yer tutmaktadır. İkincil konutlarda ele alınan tartışma kapsamında, bir kişi ana amaç olarak veya ikincil amaç olarak dil öğrenmeye memleketinden veya ülkesinden uzakta bir yere gittiğinde, oradaki boş zamanında çeşitli turistik etkinliklere ve gezilere katılacaktır. Bu nedenle özellikle yurt dışında bu tür kurslara giden kişiler eğitim turizmi içinde değerlendirilebilmektedir.

Bireylerin kişisel arayışları yaş gruplarına göre de değişkenlik gösterebilmektedir. Bu kapsamda **gençlik turizmi**, **yetişkin turizmi** ve üçüncü yaş turizmi ele alınmaktadır.

Gençlik turizmi genel olarak 15-24 yaş grubunun gerçekleştirdikleri, **yetişkin (orta yaş) turizmi** 25-60 yaş grubunun gerçekleştirdikleri, üçüncü yaş turizmi ise 60 yaş üzeri grubun gerçekleştirdikleri turistik faaliyetleri içeren turizm türlerini ifade etmektedir.

Oluşumlarına Göre Turizm Türleri

Oluşumlarına göre turizm kategorileri; endüstri ile ilgili ve kültür ile ilgili turizm türleri olmak üzere detaylandırılabilir.

Endüstri ile İlgili Turizm Türleri

Endüstriyel turizm olarak ele alınabilen bu alan kendi içinde gidilen endüstri türüne göre şekil alabilmektedir. **Endüstriyel miras turizmi** ve **bilim turizmi** olarak iki grupta değerlendirilebilmektedir.

Endüstri veya sanayi turizmi, geçmişte ve/veya şu an üretim yapan bir endüstri bölgesini ziyaret edip gezmeyi amaçlayan bir turizm türüdür.

Bu kapsamda eski maden ocaklarının turizm amaçlı kullanılması veya eski bir zeytinyağı fabrikasının korunarak, yenisinin yanında müze olarak hizmete sokulması endüstriyel miras turizmi kapsamında bu alanlara yönelik ilgiyi artırmaktadır.

Kültür ile İlgili Turizm Türleri

Kültür turizmi bir ülkenin veya bölgenin kültürünü, özellikle de gidilen coğrafi bölgelerdeki insanların yaşam tarzını, yerel halkın tarihlerini, dinlerini, mimarilerini, sanat ve zanaatlarını deneyimlemek ve öğrenmek için yapılan gezi, seyahat ve tatilleri içeren bir turizm türüdür.

Turistlerin arkeolojik ve tarihî alanları ziyaretleri veya bazı yerel kültürleri öğrenmek ve deneyimlemek için yaptıkları geziler bu kapsamda değerlendirilebilir.

Kültür turizminin içinde bir alt grup olarak arkeoturizm veya arkeoloji turizmi ele alınabilir. Arkeolojik alanlara, etnografya veya arkeoloji müzelerine veya tarihî olayların canlandırıldığı etkileşimli ortamlara yapılan turistik seyahatler bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Kültür turizminin içinde somut varlıklara yönelik geziler kadar, soyut varlıklar ve değerler için yapılan geziler de bulunmaktadır. **Festival turizmi** ve **film turizmi** bu kapsamda ele alınabilir.

Festival turizmi ziyaretçilerin özgün bir sanat gösterisine veya kendine has bir temaya yönelik, belirli bir dönemde kısa süreli yapılan etkinliğe katılmalarından oluşan bir turizm türüdür.

Bazı bilim insanları festival, film, kongre, toplantı, spor ve balayı turizmi gibi faaliyetleri bir üst kategori olarak **etkinlik turizmi** altında ele alabilmektedir.

İş ile İlişisine Göre Turizm Türleri

İş turizmi veya **iş seyahati**, esasen iş insanlarının ikame ettikleri yerden uzakta olan iş faaliyetlerini gerçekleştirmelerinden doğan bir seyahat ve turizm türüdür. İş ile ilişkilerine göre turizm türleri; kongre ve toplantı turizmi ile fuar turizmi olarak değerlendirilebilir.

Kongre ve Toplantı Turizmi

İş turizmi toplantılara, kongrelere, iş etkinliklerine, sergi ve fuarlara katılan iş insanlarına seyahat, konaklama, yeme-içme, dinlenme ve gerektiğinde eğlenme ile ilgili hizmetlerin sağlanmasıyla ilgilidir.

Kongre turizmi seyahat için ana motivasyonun tatil değil, bireylerin kongre, konferans, sempozyum ve toplantı gibi etkinliklere aktif veya pasif katılımı olduğu bir iş turizmi türüdür.

Teknolojinin ve bilimin gelişmesi, yeni ürün ve pazarların oluşması, uluslararası iş seyahatlerini ve ticareti artırmakta, buna bağlı olarak iş ve bilim insanlarının karşılıklı görüş alışverişini gerçekleştirecekleri platformlarda buluşmalarına neden olmaktadır.

Fuar Turizmi

Fuar turizmi (Expo) iş turizminin bir alt kümesidir. Kongre turizminde olduğu gibi, fuar turizmi seyahat için ana motivasyonun tatil değil, bireylerin fuarlara aktif veya pasif katılımı olduğu bir iş turizmi türüdür. Bazı bilim insanları kongre ve fuar turizmini birlikte ele alabilmektedir. Bunun nedenlerinden biri kongre ve fuar merkezleri birlikte inşa edilebilmekte ve kongre ve fuarlar aynı anda entegre bir biçimde yapılabilmektedir. Bununla birlikte birbirinden bağımsız farklı yerlere konumlanmış kongre merkezleri ve fuar alanlarının olması, her iki alana yönelik farklı turizm tanımlamalarının yapılmasına neden olmaktadır.

